

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

30.04.2021 Nr. 1-8/21

Latvijas Republikas Saeima
saeima@saeima.lv

Latvijas Republikas Ministru kabinets
vk@mk.gov.lv

Par vienreizējo pabalstu

Esmu saņēmis vairākus iesniegumus no izdienas pensijas saņēmējiem, kuros iesniedzēji norāda, ka, viņuprāt, izdienas pensijas saņēmēji nepamatoti ir izslēgti no vienreizējā 200 *euro* pabalsta saņēmēju loka.

Lai mazinātu Covid-19 infekcijas izplatības radīto negatīvo ietekmi un spriedzi, Saeima 2021.gada 11.martā lēma papildināt Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumu ar 68. līdz 72.pantam, kas paredz Latvijā dzīvojošiem senioriem, apgādnieku zaudējušām personām un personām ar invaliditāti piešķirt vienreizēju pabalstu 200 *euro* apmērā¹.

Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 68.panta 1.punkts noteic, ka vienreizējs pabalsts 200 *euro* apmērā (turpmāk – vienreizējais pabalsts) tiek izmaksāts Latvijā dzīvojošai personai, kura laikposmā no 2021.gada 1.marta līdz sakarā ar Covid-19 izplatību izsludinātās ārkārtējās situācijas beigām ir vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pensijas saņēmēja, tai skaitā priekšlaicīgi un avansā piešķirtās pensijas saņēmēja, speciālās valsts pensijas saņēmēja, izdienas pensijas saņēmēja, kura sasniegusi vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu, bet kurai vecuma pensija nav piešķirta, atlīdzības par darbaspēju zaudējumu vai atlīdzības par apgādnieka zaudējumu saņēmēja vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēja, — arī tādā gadījumā, ja pabalsta izmaksa uz laiku ir pārtraukta.

Tādējādi, vienreizējais pabalsts tiek izmaksāts tām personām, kuras saņem vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pensiju (arī avansā piešķirtu), atlīdzību par darbaspēju zaudējumu vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Vienreizējais

¹ 2021.gada 11.marta likums “Grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/321663>

pabalsts tiek izmaksāts arī tiem izdienas pensijas saņēmējiem, kuri ir sasnieguši vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu (šogad – 64 gadi), bet kuriem vecuma pensija nav piešķirta.

No likumprojekta “Grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā” anotācijas (turpmāk – anotācija) izriet, ka atbalsts tiek sniegts senioriem (tai skaitā arī izdienas pensijas saņēmējiem, kuri ir sasnieguši vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu, bet kuriem vecuma pensija nav piešķirta) un personām ar invaliditāti², līdz ar to, uzskatu, ka pret tiem izdienas pensijas saņēmējiem, kuriem ir noteikta invaliditāte, nepamatoti ir pieļauta atšķirīga attieksme. Tādējādi Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 68.panta 1.punkts ir pretrunā Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91.pantā nostiprinātajam vienlīdzības principam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātā vienlīdzības principa uzdevums ir nodrošināt, lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likumu aptveroša ietekme uz visām personām un lai likums tiktu piemērots bez jebkādam privilēģijām. Tas arī garantē likuma pilnīgu iedarbību, tā piemērošanas objektivitāti un bezkaislību, kā arī to, ka nevienam nav ļauts neievērot likuma priekšrakstus³.

Satversmes tiesa, interpretējot Satversmes 91. pantu, ir atzinusi, ka vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats⁴. Atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, ja tai nav leģitīma mērķa vai ja nav samērīgas attiecības starp izraudzītajiem līdzekļiem un nospraustajiem mērķiem⁵.

Lai izvērtētu apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, nepieciešams noskaidrot:

- 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos;
- 2) vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi;
- 3) vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.⁶

Uzskatu, ka visas personas ar invaliditāti, neatkarīgi no to ienākuma avota (pensijas veida), atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. No Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 68.panta 1.punkta redakcijas izriet, ka tiesības uz vienreizējo pabalstu ir personām ar invaliditāti, kurām ir piešķirta invaliditātes pensija, atlīdzība par darbspēju zaudējumu, ja invaliditātes cēlonis ir

² Likumprojekta “Grozījums “Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Nr.970/Lp13. Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/2AFC66F83EF5A61DC225868F00264E46?OpenDocument>

³ Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra spriedums lietā Nr. 2005-02-0106. Latvijas Vēstnesis, 148, 16.09.2005.

⁴ Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa spriedums lietā Nr. 2000-07-0409. Latvijas Vēstnesis, 54, 04.04.2001.

⁵ Satversmes tiesas 2002. gada 23. decembra spriedums lietā Nr. 2002-15-01. Latvijas Vēstnesis, 188, 24.12.2002.

⁶ Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra spriedums lietā Nr. 2010-01-01. Latvijas Vēstnesis, 161, 12.10.2010.

nelaimes gadījums darbā vai arodslimība, vai sociālā nodrošinājuma pabalsts, ja personai nav tiesību uz valsts pensiju.

Likumprojekta anotācijā ir norādīts, ka universāla finansiālā atbalsta sniegšana visiem senioriem, personām ar invaliditāti un apgādnieku zaudējušām personām, nevērtējot atsevišķus kritērijus, kā piemēram, ienākumu apmērs, ļaus nodrošināt vienlīdzīgu valsts atbalstu visām personām, tādējādi novēršot risku, ka atbalstu nesaņemtu tā persona, kurai tas ir vitāli nepieciešams, taču noteikto kritēriju dēļ tā nespētu kvalificēties atbalsta saņemšanai. Līdz ar to **valsts atbalsts tiek nodrošināts visiem senioriem, personām ar invaliditāti un apgādnieku zaudējušām personām.**

Tādējādi var secināt, ka vienreizējais pabalsts minēto pensiju/pabalsta saņēmējiem tiek piešķirts neatkarīgi no pensijas/pabalsta apmēra. Tāpat netiek vērtēts, vai persona ir nodarbināta, vai nē. Līdz ar to visas personas ar invaliditāti, neatkarīgi no saņemtās pensijas, atlīdzības vai pabalsta veida, atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Taču, neskatoties uz to, ka visas personas ar invaliditāti atrodas vienlīdzīgos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 68.panta 1.punkta redakcija, neparedzot vienreizējā pabalsta izmaksu personām ar invaliditāti, kuras saņem izdienas pensiju, nepamatoti pieļauj atšķirīgu attieksmi pret minētajām personām.

Lai noteiktu, vai atšķirīgajai attieksmei, ko izraisa apstrīdētā norma, ir objektīvs un saprātīgs pamats, jāpārbauda, vai atšķirīgajai attieksmei ir leģitīms mērķis. Pieņemot tādu tiesisko regulējumu, kas rada atšķirīgu attieksmi pret savstarpēji salīdzināmām personu grupām, likumdevējs var vienīgi tad, ja šādu rīcību attaisno sasniedzamais leģitīmais mērķis. Turklāt nozīme nevis vispārīgam apstrīdētās normas mērķim, bet gan tieši tās radītās atšķirīgās attieksmes leģitīmajam mērķim⁷

Nedz likumā, nedz anotācijā nav norādīts, ka atbalsts nebūtu sniedzams kādai daļai personu ar invaliditāti. Tieši pretēji! Izmaksājot vienreizējo pabalstu, atbalsts tika paredzēts **visām personām ar invaliditāti.** Līdz ar to, atšķirīgajai attieksmei pret personām ar invaliditāti, kuras saņem izdienas pensiju, nav objektīva un saprātīga pamata. Tādējādi **uzskatu, ka Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 68.panta 1.punkts ir pretrunā Satversmes 91.pantā nostiprinātajam vienlīdzības principam, ciktāl tas atbalsta saņēmēju loka izslēdz personas ar invaliditāti, kas ir izdienas pensijas saņēmējas.**

Saskaņā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras sniegto informāciju, tās uzskaitē 2021.gada februārī bija 475 izdienas pensijas saņēmēji vecumā līdz 63 (ieskaitot) gadu vecumam, kuriem ir noteikta invaliditāti un nav piešķirta invaliditātes pensija vai atlīdzība par darbspēju zaudējumu. Tādējādi provizoriski papildus būtu nepieciešami 95 tūkst. *euro* vienreizējā pabalsta izmaksai Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras uzskaitē esošo izdienas pensijas saņēmējiem, kuriem ir noteikta invaliditāte, bet nav piešķirta invaliditātes pensija vai atlīdzība par darbspēju zaudējumu.

Savukārt informācija no Aizsardzības ministrijas par tās uzskaitē esošajiem izdienas pensijas saņēmējiem, kuriem ir noteikta invaliditāte, vēl nav saņemta.

---

⁷ Satversmes tiesas 2017. gada 15. jūnija spriedums lietā Nr. 2016-11-01, 18. punkts. Latvijas Vēstnesis, 121, 19.06.2017.

Ņemot vērā iepriekš norādīto un pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 11.panta 4.punktu un 12.panta 8.punktu, **aicinu Saeimu sadarbībā ar Ministru kabinetu pēc iespējas īsākā laikā novērst Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 68.panta 1.punkta neatbilstību Satversmes 91.pantam.**

Par rekomendāciju izpildi lūdzu informēt līdz 2021.gada 14.maijam.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu